

УДК 378.937

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-1.46>

Карпенко Ю. П.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Проаналізовано інноваційні методи навчання у професійній підготовці майбутніх медичних працівників, зокрема у ході організації науково-дослідної діяльності студентів. Наведено огляд досліджень науковців з даної проблеми. Висвітлено роль використання інноваційних методів у навчальному процесі з підготовки майбутніх лікарів.

Інноваційні методи навчання ґрунтуються насамперед на використанні новітніх електронних засобів, які сприяють інтенсифікації навчально-виховного процесу, підвищення якості знань, можливості самоосвіти, розвитку творчого потенціалу студента, флотування досвіду науково-дослідної діяльності, самореалізації.

Наведено характеристику готовності студентів-медиків до науково-дослідної діяльності. Для впровадження в навчальний процес інноваційних методів у контексті розвитку компонентів готовності до науково-дослідної діяльності (мотиваційно-цільовий, когнітивно-інформаційний та процедурно-функціональний) запропоновано такі етапи: ціннісно-орієнтаційний, когнітивно-процесуальний, аналітико-корекційний.

Наведено приклади застосування новітніх методів на кожному етапі. Репрезентовано досвід викладачів Черкаської медичної академії із застосування інноваційних методів під час викладання навчальних дисциплін при підготовці лікарів. Наведено алгоритми виконання певних завдань (проведення круглих столів, дебатів, Web-квестів, міжпредметних тренінгів, мозкового штурму, моделювання з використанням комп'ютерних технологій тощо).

Визначено напрями подальших досліджень у використанні інноваційних методів не лише під час залучення до науково-дослідної діяльності, а й при проведенні аудиторних теоретичних та практичних занять у процесі фахової підготовки майбутніх лікарів.

Ключові слова: *інноваційні методи, технологія, науково-дослідна діяльність студентів, компоненти готовності, компетенція, студент-медик, професійна діяльність, алгоритм.*

Модернізація освіти в Україні суттєво залежить від тих інноваційних технологій та методів, котрі впроваджуються в процес професійної підготовки фахівців. При цьому інноваційні методи доцільно застосовувати під час як аудиторної, так і позааудиторної форм організації навчально-виховного процесу. У цьому аспекті особливої уваги потребує підвищення ефективності науково-дослідної діяльності майбутніх лікарів, оскільки медична галузь є чи не найбільш чутливою до нововведень вітчизняних та закордонних інноваційних досягнень. Підкреслимо, що науково-дослідна діяльність студентів у закладах вищої медичної освіти має на меті не лише навчити студентів застосовувати отримані теоретичні знання під час майбутньої професійної діяльності, а й допомогти їм у значному інформаційному просторі виокремлювати нове, корисне, креативне, значуще для професійної діяльності. Сучасний медичний фахівець повинен бути освіченим, творчим, мобільним, конкурентоспроможним на ринку праці, чого можна досягти лише опанувавши новітні технології, які застосовують успішні спеціалісти світу. Тому ключовими завданнями викладачів у закладах вищої медичної освіти є навчити студентів працювати з інноваціями та не боятися застосовувати нові методи, форми, обладнання, інформацію у своїй майбутній діяльності.

Ця проблема розглядалася у таких напрямках: оптимізація професійної підготовки майбутніх медичних працівників (Т. Кудрявцева, І. Сірак), методи формування дослідницької компетентності фахівців (М. Князян, Н. Мушинська), інструментарій впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес вишу (В. Гаєвський, О. Гудзенко, Е. Железнякова, І. Зміївська, Н. Кошечко, Н. Рашевська, С. Семеріков, О. Фомічова, Т. Челомб'їтко).

Втім, питання про використання інноваційних методів як засобу формування готовності студентів медичних закладів освіти до науково-дослідної діяльності потребує більш глибокого вивчення.

Метою статті є розкрити інноваційні методи в ході організації науково-дослідної діяльності майбутніх медичних працівників. Завданнями статті є такі: визначити структуру готовності майбутніх лікарів до науково-дослідної діяльності у процесі фахової підготовки; розкрити етапи організації науково-дослідної діяльності студентів та висвітлити інструментарій упровадження інноваційних методів у навчально-виховний процес на кожному з них.

Нова парадигма медичної освіти зумовлює застосування інноваційних технологій та методів під час виховного, навчального (зокрема залучення до науково-дослідної діяльності) процесів. Не залежно від форм, методів, технологій навчання безумовно важливим є забезпечення всебічного розвитку особистості студента-медика, на якого і направлені всі зусилля навчального процесу.

Інноваційні методи навчання насамперед ґрунтуються на використанні новітніх електронних засобів, які сприяють інтенсифікації навчально-виховного процесу, підвищення якості знань, можливості самоосвіти, розвитку творчого потенціалу студента, формування науково-дослідної діяльності, самореалізації.

Проблема впровадження інноваційних методів розглядається багатьма науковцями. Зокрема, О. Гудзенко, Т. Челомб'їтко вважають, що невід'ємною частиною для сучасної системи освіти є процес комп'ютеризації,

який суттєво змінює педагогічну теорію: дозволяє здійснювати телекомунікаційний зв'язок через мережу Інтернет (електронна пошта, телеконференція) [2, с. 164]. Також широко впроваджувати у навчальний процес комп'ютер пропонують В. Гаєвський, Н. Кошечко, акцентуючи на тому, що сучасні електронні засоби навчання активізують інноваційну діяльність студента [1; 4]. У зв'язку з цим О. Фомічова слушно зазначає, що потрібно використовувати більше альтернативних інноваційних засобів навчання та пропонує використання електронних навчальних веб-квестів, що ефективно доповнюють такі, як проектний метод, рольові та ділові ігри, тренінги, мозгові штурми [8, с. 32]. Е. Железнякова, І. Зміївська вказують, що застосування комп'ютерних технологій особливо виправдане під час вивчення навчальних дисциплін, які є професійно-орієнтованими [3, с. 198]. Дослідниця Н. Рашевська виділяє серед засобів дистанційного навчання систему Moodle, за допомогою якої можна не лише навчати, а й контролювати опрацювання певних тем студентами [6]. Науковець М. Князян правомірно пропонує впроваджувати з широким використанням мережі Інтернет такі інноваційні методи підготовки фахівців до науково-дослідної діяльності, як аналіз-коментар основних наукових концепцій, експертний огляд теоретичної інформації, творчі прецеденти, мозковий штурм тощо [9].

Як показує аналіз праць вчених, організація науково-дослідної діяльності студентів повинна обов'язково включати інноваційні методи, що сприяє систематизації знань, виробленню дослідницьких умінь, самоорганізації та саморозвитку не залежно від освітньої галузі. Під час навчання майбутніх медичних працівників застосування інновацій сприяє формуванню у них готовності до використання нововведень, професійної культури, здатності до рефлексії. Не менш важливим є й те, що в майбутніх лікарів розвивається впевненість у досягнутому результаті.

З досвіду роботи у Черкаській медичній академії відзначаємо, що застосування інновацій при організації науково-дослідної діяльності у підготовці майбутніх лікарів зводяться до використання таких засобів, як-от: електронні бібліотеки, навчально-методичні мультимедіа-матеріали, віртуальні лабораторії та практикуми, котрі реалізуються через упровадження інноваційних методів (круглих столів, дебатів, ділових та рольових ігор, case-study, тренінгів, відеоконференцій, вебінарів, інтерв'ю, мозкового штурму, фокус-груп, проектів, лекторських груп, випереджувального навчання, ведення блогів, віртуальних груп).

Досліджуючи структуру готовності майбутніх лікарів до науково-дослідної діяльності (НДД) у процесі фахової підготовки, було виокремлено три взаємопов'язаних компоненти: мотиваційно-цільовий, когнітивно-інформаційний та процедурно-функціональний. Сегментами мотиваційно-цільового є інтерес до предмету та процесу НДД, прагнення до творчої діяльності, цінність пізнання, прагнення до професійного самовдосконалення у НДД. До когнітивно-інформаційного належать медичні та загально-дослідницькі знання. Складовими процедурно-функціонального компонента готовності студентів до науково-дослідної діяльності є такі, як-от: технологічні вміння, котрі виявляються у здатності працювати з комп'ютером та використовувати IT-технології; комунікативні вміння, що реалізуються при спілкуванні з учасниками НДД та у професійній діяльності; організаційні вміння, які актуалізуються під час планування наукового дослідження та організації етапів НДД; іншомовні професійно-мовленнєві вміння, які проявляються у володінні іноземною мовою (мовлення, аудіювання, говоріння, читання, письмо); рефлексивні вміння, які сприяють самооцінці, самоконтролю діяльності.

Інноваційні методи задля оптимального розвитку кожного з вищезазначених компонентів упроваджувалися в навчальний процес за такими етапами організації науково-дослідної діяльності студентів: ціннісно-орієнтаційний, когнітивно-процесуальний, аналітико-корекційний.

Наприклад, на ціннісно-орієнтаційному етапі під час вивчення майбутніми лікарями дисципліни «Медична і біологічна фізика» у форматі Web-квесту студенти мали провести дослідження наукових джерел, скласти бібліографічний покажчик та розробити власну анотацію до кожної наукової праці. Нижче наведемо теми, котрі були запропоновані студентам:

- «Способи обробки медично-біологічних даних»,
- «Звукові методи діагностики та їх застосування в медицині»,
- «Основи калориметрії: фізика та медицина»,
- «Електрокінетичні явища в медицині».

Задля забезпечення послідовності виконання цього завдання нами був розроблений такий алгоритм дій: знайдіть в мережі Інтернет та проаналізуйте наукові джерела за темою й виокремте ті, що надруковані за останні п'ять років; ознайомтесь з титульною сторінкою, прізвиськом автора, назвою, роком публікації; прочитайте анотацію, примітки, коментарі, біографічну довідку про автора; після попереднього ознайомлення прочитайте текст та зробіть замітки у нотатнику, які дадуть змогу при подальшому аналізі прочитаного знову повернутися до важливих тверджень чи тих, що викликали сумнів; при опрацюванні джерела переверте себе, чи не припустилися ви неточностей у розумінні основної думки; через певний час перечитайте знову певне джерело; зіставте міркування інших авторів, щоб власне судження було правильним і спиралося на глибоке знання фактів; зустрівши в тексті незрозуміле слово чи вислів, знайдіть у словнику тлумачення; прочитайте статті у наукових джерелах за темою, що вам запропонована (якщо на потрібну тему є ряд публікацій, опрацюйте їх не в хронологічному порядку, а починаючи з найновішої); укладіть бібліографічний покажчик з використанням наукових джерел, які, на вашу думку, більш повно висвітлюють тему; зверніть увагу на сучасні вимоги щодо оформлення літературних джерел. Зазначимо, що отримані результати

обговорювалися на засіданні предметного гуртка, протягом якого проводилася взаємна оцінка студентів та самооцінка.

Під час виконання завдання даного типу у студентів-медиків формуються такі сегменти медичної компетентності, як, наприклад, культура мислення, логіка у виконанні дій, уміння працювати із сучасними джерелами інформації, позитивне сприйняття минулого та сучасного досвіду.

При вивченні «Медичної хімії» завдання, яке виконували студенти в рамках роботи наукової проблемної групи, було таким: змоделуйте за допомогою комп'ютерних технологій реакцію, яка відображає певне хімічне явище:

- застосування комплексонів у медицині як антидотів при отруєнні важкими металами;
- використання комплексонів як антиоксидантів при зберіганні лікарських препаратів,
- утворення ферментів з проферментів.

Узагальненим алгоритмом дій студентів був такий: опрацюйте теоретичну літературу, в якій описаний даний процес; складіть хімічне рівняння, котре відображає дане явище; відшукайте в мережі Інтернет відео заданої реакції чи модель процесу; за допомогою комп'ютерних технологій змоделуйте власний процес із зазначених речовин; опишіть послідовність ваших дій та представте вашу модель на науково-практичній студентській конференції.

Виконання таких завдань сприяє розвитку у майбутніх лікарів важливих фахових компетенцій, зокрема: вміння працювати з комп'ютером та застосовувати ІТ-програми під час прогнозування перебігу захворювання, комунікативних умінь, а також умінь застосування сучасних методів лікування.

На когнітивно-процесуальному етапі формуються основні елементи когнітивно-інформаційного та процедурно-функціонального компонентів готовності студентів до науково-дослідної діяльності, а також розвивається її мотиваційно-цільовий компонент. На даному етапі студенти-медики розширювали медичні та загально-дослідницькі знання за допомогою інноваційних методів, наприклад, після проходження виробничої практики студенти провели круглий стіл щодо ефективності медичних препаратів жарознижуючої дії та дебати про активність реєстрації громадян у сімейного лікаря. Так, перед початком виробничої практики в лікувальній установі міста студенти отримали науково-дослідні завдання: «Порівняйте кількість медичних препаратів жарознижуючої дії українських виробників та закордонних», «Визначте активність реєстрації викладачів та студентів у сімейного лікаря та заповнення ними електронних медичних декларацій». Загальним алгоритмом виконання окресленого завдання був такий: складіть індивідуальний план роботи студента; узгодьте свої дії з керівником практики; підготуйте презентацію за темою; проведіть аналіз власних досліджень та спостережень; представте результат дослідження за допомогою графіків, діаграм тощо; підготуйте тези виступу за темою на засіданні круглого столу / дебатах.

При виконанні окреслених вище завдань майбутні медичні працівники отримують та розвивають уміння, які сприяють їхньому фаховому розвитку, зокрема: вміння планувати та аналізувати свої дії, дискутувати з керівником, реагувати на зауваження, спілкуватися, виокремлювати головне.

Інноваційні методи, які ми використовуємо для реалізації аналітико-корекційного етапу, мають на меті сприяти розвитку у студентів умінь, котрі дозволять їм у майбутній діяльності розширити медичну компетенцію, одним з сегментів якої є дослідницька складова.

При вивченні предметів «Біологічна та біоорганічна хімія» та «Медична біологія» викладачі провели міжпредметний тренінг «Подорож у майбутню професію», завданнями для якого були:

Завдання 1: запропонуйте застосування вміння писати реферати у майбутній професійній діяльності.

Завдання 2: розробіть анкету, яку можна використовувати у майбутній професії.

Завдання 3: запропонуйте модель бесіди з пацієнтом, в якій потрібно пояснити застосування сучасних методів лікування певного захворювання.

Студенти виконували завдання згідно такої послідовності: ознайомтесь з методами роботи в малих групах; оберіть старшого у групі; розробіть етапи виконання завдання; розробіть конкретні моделі використання у майбутній практичній діяльності (запитання, можливі відповіді, теми дослідження, моделі бесіди); запропонуйте під час тренінгу кожній групі випробувати розроблені моделі; проведіть аналіз ефективності власних розробок.

При вивченні дисципліни «Біологічна та біоорганічна хімія» та «Анатомія людини» викладачі запропонували студентам взяти участь у мозковому штурмі, протягом якого акцентувалося на такому: за допомогою лабораторії «Ейнштейн» виявіть об'єм вуглекислого газу при окисленні певної кількості глюкози; опишіть, за допомогою яких органів відбувається даний процес в організмі.

Наведемо узагальнений алгоритм виконання даного завдання: виконайте практичну роботу за допомогою інструктивної картки; дайте відповіді на запитання; проаналізуйте методику та теоретичний матеріал з теми; спробуйте скласти власні запитання до проведеного експерименту; зробіть аналіз недоліків та запропонуйте способи їх усунення.

На нашу думку, вищенаведені завдання сприяють розвитку у студентів зацікавленості у майбутній професії, відповідальності, прагнення до самовдосконалення, інноваційного мислення.

Висновки. Отже, структуру готовності майбутніх лікарів до науково-дослідної діяльності репрезентовано такими взаємопов'язаними компонентами, як-от: мотиваційно-цільовий, когнітивно-інформаційний та

процедурно-функціональний; етапами організації науково-дослідної діяльності студентів були ціннісно-орієнтаційний, когнітивно-процесуальний, аналітико-корекційний. На ціннісно-орієнтаційному етапі був проведений Web-квест, на когнітивно-процесуальному – моделювання з використанням комп'ютерних технологій, проведення круглих столів, дебатів, на аналітико-корекційному – організація міжпредметного тренінгу, мозкового штурму.

Враховуючи важливість та ефективність упровадження інноваційних методів у процесі залучення студентів медичного профілю до науково-дослідної діяльності, в майбутньому плануємо дослідити застосування кейс-технологій, відеоконференцій, вебінарів, фокус-груп, ведення блогів.

Використана література:

1. Гаєвський В. Л. Електронні засоби навчання та їх використання. URL: <http://tmb.org.ua/new/index.php/i-i/4-/200-2012-12-09-19-38-06.html> (дата звернення: 15.11.2019).
2. Гудзенко О. Ф., Челомбітько Т. В. Інноваційні технології навчання іноземних студентів. *Проблеми сучасної освіти*. 2018. № 9. С. 163-168. URL: <https://periodicals.karazin.ua/issuesedu/article/view/12999> (дата звернення: 12.12.2019).
3. Железнякова Е. Ю., Зміївська І. В. Організація самостійної роботи студентів у системі Moodle. *Новітні комп'ютерні технології спеціального випуску «Хмарні технології навчання»*. 2014. Т. XII. С. 194-203.
4. Кошечко Н. В. Інноваційні освітні технології навчання та викладання у вищій школі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. № 1(1). С. 35–38.
5. Кудрявцева Т. О. Підготовка майбутніх медичних сестер у медичних коледжах до розв'язання проблемних ситуацій у професійній діяльності (Автореферат кандидатської дисертації). Харків. 2012. 20 с.
6. Рашевська Н. В. Інтеграція MLE-Moodle в систему дистанційного навчання Moodle. *Новітні комп'ютерні технології: / Н. В. Рашевська, С. О. Семеріков. Київ: Мінрегіон України, 2012. Том 10. С. 203-208.*
7. Сірак, І. П. Формування готовності майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації університеті. (Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук). 2017. 20 с. URL: https://www.vspu.edu.ua/science/dis/des_24_3.pdf (дата звернення: 14.01.2020).
8. Фомічова О. В. Веб-квести як засіб формування готовності до інноваційної діяльності студентів у вищій школі. *Scientific Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*. 2016. № 10(6). С. 31-34.
9. Knyazyan Marianna, Mushynska Natalia. The formation of translators' research competence at the universities of Ukraine. *The journal of teaching English for specific and academic purposes*. Vol. 7, № 1, 2019. pp. 85-94.

References:

1. Haievskiy, V. L. *Elektronni zasoby navchannia ta yikh vykorystannia*. [Electronic learning tools and their use]. URL: <http://tmb.org.ua/new/index.php/i-i/4-/200-2012-12-09-19-38-06.html> (accessed: 15.11.2019).
2. Hudzenko, O. F. & Chelombitko, T. V. (2018). *Innovatsiini tekhnolohii navchannia inozemnykh studentiv*. [Innovatsiini tekhnolohii navchannia foreign studentiv]. *Problemy suchasnoi osvity*. No. 9. pp. 163-168. URL: <https://periodicals.karazin.ua/issuesedu/article/view/12999> (accessed: 12.12.2019).
3. Zhelezniakova, E. Yu. & Zmiivska I. V. (2014). *Orhanizatsiia samostiinoi roboty studentiv u systemi Moodle*. [Organization of independent work of students in the Moodle system]. *Novitni kompiuterni tekhnolohii spetsvypusk «Khmarni tekhnolohii navchannia»*. Vol. 12th, pp. 194-203 [In Ukrainian].
4. Koshechko, N. V. (2015). *Innovatsiini osvitni tekhnolohii navchannia ta vykladannia u vyshchii shkoli*. [Innovative educational technologies for teaching and teaching in higher education]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, no. 1(1), pp. 35–38 [In Ukrainian].
5. Kudryavtseva, T. O. (2012). *Pidhotovka maybutnikh medychnykh sester u medychnykh koledzhakh do rozv'yazannya problemnykh situatsiy u profesiyinoyi* [Training future medical nurses in medical colleges to solve problem situations in professional activities] (Extended abstract of Candidate's thesis). Kharkiv. 20 p. [in Ukrainian].
6. Rashevskaya, N. V. *Intehratsiia MLE-Moodle v systemu dystantsiinoho navchannia Moodle*. [MLE-Moodle integration into the Moodle LMS]. *Novitni kompiuterni tekhnolohii: / N. V. Rashevskaya, S. O. Semerikov. K.: Minrehiion Ukrainy, 2012. Vol. 10th. pp. 203-208 [In Ukrainian].*
7. Sirak, I.P. (2017). *Formuvannya hotovnosti maybutnikh medychnykh sester do profesiyinoyi samorealizatsiyi universyteti*. *Avtoref. dis. kand. ped. nauk* [Formation of readiness of future nurses to professional self-realization of the university. Abstract of cand. ped. sci. diss.]. Vinnytsia, 20 p. [In Ukrainian].
8. Fomichova, O. V. 2016. *Web-kvesty yak zasib formuvannia hotovnosti do innovatsiinoi diialnosti studentiv u vyshchii shkoli*. [Web-based quests as a means of forming students' readiness to innovate in higher education]. *Scientific Journal "ScienceRise: Pedagogical Education"*. No. 10(6). pp. 31-34 [In Ukrainian].
9. Knyazyan, Marianna & Mushynska, Natalia. (2019). The formation of translators' research competence at the universities of Ukraine. *The journal of teaching English for specific and academic purposes*. Vol. 7, № 1, pp. 85-94.

Karpenko Y. P. Innovative methods in the organization of scientific and research students' activities in institutions of higher medical education

The article analyzes innovative study methods in preparing future medical professionals, in particular during the organization of scientific and research activities for students. There is given a review of scientists' researches on this topic. The article shows the role of using innovative methods in educational process of training future doctors. Innovative teaching methods are primarily based on using the newest electronic tools that contribute to the intensification of educational process, improvement the quality of knowledge, opportunities for self-education, development student's creative potential, flotation of scientific and research activity experience, self-realization.

There are characteristics of the readiness of medical students for scientific and research activities. To implement in the educational process innovative methods in the context of developing readiness components for scientific and research

activities (motivational-targeted, cognitive-informational and procedural-functional) the following steps are proposed: value-oriented, cognitive-procedural, analytical-corrective.

There are given some examples of application of the newest methods at each stage. There is an experience of teachers from Cherkasy Medical Academy in application of innovative methods in teaching educational disciplines while preparing doctors. Algorithms for doing some tasks are given (conducting roundtables, debates, web-quests, cross-curricular trainings, brainstorming, computer-aided modeling etc). There are defined the directions of further researches in the using innovative methods not only when engaging in scientific and research activities, but also when conducting theoretical and practical classes in the process of professional training future doctors.

Key words: innovative methods, technology, scientific and research students' activity, readiness components, competence, medical student, professional activity, algorithm.

УДК 373.6

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-1.47>

Кирилюк С. Д.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Розкрито особливості формування старшокласників у процесі позакласної діяльності. Звертається автором увага на використання виховних годин, які: мають практичне спрямування; дозволяють актуалізувати знання старшокласників; розглядають питання, що сприяють поглибленню уявлень старшокласників про основні права людини; акцентують увагу на обов'язках, що випливають із прав людини; допомагають усвідомити взаємозв'язок прав і обов'язків людини; формують прагнення активно сприяти захисту прав людини. Акцентується увага на тому, що процес формування соціальної активності учнів старших класів нерозривно пов'язаний з мотиваційною сферою особистості, зокрема з впливом особистих і соціальних мотивів, співвіднесенням особистих і суспільних інтересів в учнівському менеджменті та діяльності в дитячих об'єднаннях. Також у статті йдеться про роль соціальних проектів та волонтерської діяльності у формуванні соціальної активності учнівської молоді. Автором зазначається, що підготовка і проведення розважальних заходів, дає можливість старшокласникам включатися в різні види діяльності, а через них у відносини соціальної відповідальності, у яких, кожен школяр осягатиме цінність особистості однолітка, повніше і глибше відчуватиме його індивідуальність, розумітиме, що колективне дійство, яким є свято, неможливе без максимальної реалізації творчих, інтелектуальних та інших своїх можливостей, сприятиме встановленню демократичних відносин, також в процесі спілкування відбуватиметься взаємна стимуляція й взаємний контроль поведінки старшокласників. Формуванню соціальної активності учнів також сприяє профорієнтаційна робота, яка впливає на встановлення конструктивної взаємодії, розвитку комунікативних здібностей та отримання соціального досвіду, завдяки виконанню соціальних ролей. У статті стверджується, що саме завдяки соціально спрямованій позаурочній діяльності старшокласники виконуватимуть постійні громадські доручення в освітньому закладі й поза ним і стануть активними учасниками позашкільної діяльності.

Ключові слова: соціальна активність, старшокласники, соціально спрямована позаурочна діяльність, виховання, профорієнтаційна робота.

Сучасний світ, оточуючий підрастаюче покоління, стрімко змінюється. З одного боку, активізується віртуальне спілкування в соціальних мережах, з'являються яскраві, захоплюючі комп'ютерні ігри та розвиваючі програми, нові інформаційні технології. З другого боку, у старшокласника звужується коло живого спілкування і, як наслідок, виникає самотність, агресивність, з'являються спокиси вживання ПАР, знижуються можливості для прояву себе в реальному житті. У закладі загальної середньої освіти найчастіше перед учнями ставлять завдання: вчитися, складати іспити, бути старанними, думати про майбутнє. Однак, з огляду на вік, старшокласники хочуть жити теперішнім, отримувати досвід тут і зараз, включаючи досвід взаємодії з іншими людьми, краще пізнати себе, успішно соціалізуватися й долучитися до позитивного перетворення навколишньої дійсності [3].

Ступінь успішності «входження» особистості в суспільство великою мірою визначається її активністю, тобто «... здатністю виробляти значимі перетворення в світі на основі осягнення багатств матеріальної й духовної культури» [3, с. 26]. Одним із основних завдань сьогодення – своєчасно підготувати молоде покоління до нових умов життя і професійної діяльності, навчити самостійно приймати рішення, адаптуватися за межами школи.

Актуальним став пошук нових підходів до організації діяльності сучасних закладів освіти, де багато проблем вже не можуть бути вирішені традиційними засобами, без участі самих школярів. Необхідні серйозні зміни не тільки у змісті освіти, а й у самій структурі відносин між педагогами та учнями, між адміністрацією школи і членами педагогічного колективу, між педагогами і батьками, між школою та її соціальними партнерами. Саме соціальне партнерство повинно стати основою співпраці всіх, хто тією чи іншою мірою має відношення до виховання дітей [4].